Janne Werner Olsrud & Christine Snekkenes (red.). *Museologer på museum. Fra undring til kunnskap*. Oslo: Novus forlag. 2014. 212 s. ISBN 978-82-7099-786-2.

"Museene trenger kjærlige – og kritiske – blikk. For kjærlighet og interesse er betingelsene for god kritikk", säger professorn i museologi vid Oslo universitet Brita Brenna i sitt förord till denna bok. Det kan jag bara hålla helhjärtat med om. Den som studerar museologi på avancerad nivå brinner av lust att tränga sig djupt ner i sin älskades mysterier, nämligen i museets, tingens och kulturarvets innersta väsen. Denna bok är skriven av nio masterstudenter i museologi vid Oslo universitet. De ser på museer ur lika många olika synvinklar – vilket också vittnar om fältets stora bredd; essäerna handlar om kataloger som museologiska "expertvittnen", utställningsteori "från system till kontext", arkitektur på en världsutställning (1893), "fellesmagasiner" som idé och praxis, konstnärliga interventioner i kulturhistoriska museer, internetteknologi som förändringsmotor i museer, naturhistoriska museiföremål – "lånta fjädrar", fotografier som kulturhistoria samt den kvistiga frågan om huruvida konstmuseer behöver text i sina utställningar.

Här finns tyvärr inte utrymme att redogöra för samtliga essäers innehåll, så jag uppehåller mig vid några som tar sig an frågor som lätt förbigås i den museologiska forskningslitteraturen. Sådana är till exempel artiklarna "Museums-kataloger som museologiske 'ekspertvitner'", "Fra system til kontekst – En utstillingsreform på tvers", "Trenger kunstmuseer formidlene tekstene i galleriene sine?" och "Fellesmagasiner – de nye forvalterne?"

Ett anmärkningsvärt faktum är att så pass litet är forskat och skrivet om museernas samlingar och kataloger – som ändå utgör deras

bas och själva (gamla) *raison d'être*. På denna punkt har Janne Werner Olsrud skrivit ett litet belysande bidrag som rör katalogisering på 1800-talet i Norges äldsta museum, Arendals museum. Artikeln handlar dock mer om hur katalogerna är uppbyggda och hur de förändrats rent tekniskt beroende på nya vetenskapliga praktiker, snarare än spörsmålet om varför de förändrats eller ser ut som de gör. Men detta är en god start för till exempel ett djupare epistemologiskt studium av olika klassificeringstyper. Artikelförfattaren hann förmodligen inte vid tidpunkten för sin artikels tillblivelse ta del av en ny doktorsavhandling på temat, nämligen Bengt Wittgrens *Katalogen – nyckeln till museernas kunskap. Om dokumentation och kunskapskultur i museer* (Umeå universitet 2013).

Artikeln "Fra system til kontekst" tar upp ett vanligt tema, debatten om utställningsmediet och förmedling – men förlagd till tiden kring sekelskiftet 1900, vilket visar frågans "eviga" art. Författaren, Ingrid Halland Rashidi, diskuterar konflikten mellan "vetenskap" och "pedagogik" i naturhistoriska museer och försöken att skapa "naturliga" miljöer (dioramer) för t.ex. uppstoppade djur. Här jämförs utställningsprinciper i konstindustrimuseer med naturhistoriska museer. Författaren menar att de förstnämnda lånade sina klassifikationsprinciper och sätt att typologisera från de senare, en jämförelse som hon, visar det sig i referenserna, kommit på genom en berättelse i en artikel från 1903. Jämförelsen är naturligtvis helt riktig och här väl och läsvärt genomförd, men lyfter man blicken så ser man att samtliga museer med början på 1700-talet "lånade" sina klassifikationssystem från naturvetenskaperna (Linné i sista hand). Taxonomin överfördes inte bara till konstindustrimuseer utan till såväl kultur-, konst-, som industri- och konstindustriområdet, med rötterna i de populära industriutställningarna

från och med 1800-talets början. Författaren beskriver också hur de kontextbetonade installationerna med publika syften (dioramor) började ersätta de taxonomiska utställningssystemen, men nämner inte att denna princip också lånades från världsutställningarnas kulturhistoriska utställningar. Det roliga med den här artikeln är dess många vittnesmål om att diskussionen om "the dullness of museums", och att de förmedlar "torr kunskap", har pågått i ett kör sedan slutet av 1800-talet. Man kan undra varför museerna aldrig kommer till en slutlig lösning på detta problem?

Ett av de intressantaste bidragen i denna bok är "Fellesmagasiner – de nye forvalterne?" av Jeanne Dalbu. Hon beskriver försöken med gemensamma magasin, som är ett led i den pågående konsolideringen av norska museer sedan 2002. På denna punkt står Norge definitivt i framkant. Idén går alltså ut på att flere museer slår ihop sina samlingar på ett och samma ställe som ett föremålsarkiv. Idén är ju inte ny i sig, att museer har sina samlingar magasinerade under samma tak. Nytt är däremot att man då kan börja både gallra och effektivisera bruket av samlingarna. Många museer har ju ett väldigt likartat material i sina samlingar. Om magasinet är gemensamt kan överflödiga dubletter, trippletter osv. lättare gallras bort, föremål kan flyttas och samlingar kan bättre fokuseras och även befrias från onödigt, illa förvarat och trasigt material. Genom att fellesmagasinet finns till för att betjäna museerna flyttas också ansvaret för vad som ska visas i utställningar från "konservatorerna" och forskarna till utställningsproducenterna. Magasinet däremot övertar förvaltningsansvaret från samtliga deltagande museer. Problem med gemensamma föremålsarkiv kan dock uppstå om de geografiska avstånden är för stora mellan museum och magasin, vilket det ofta kan bli t.ex. i glesbygder.

”Hur långt ska vi ingripa i våra besökares upplevelser av en bild”, frågar sig direktören för British Museum Neil MacGregor, citerad i Arlyne Mois essä ”Trenger kunstmuseer förmedlande tekster i galleriene sine?” Ja, behöver kunstmuseer text för att underlätta för besökare att ”förstå” – det är en av de ”eviga” diskussionerna i museibranschen. En del kunstmuseer har en massa förklarande text, kontexter osv., medan andra har mindre eller inte alls, och menar att ”konstverken ska tala för sig själva”. Eller så försöker man lösa problemet med alla möjliga ljudslingor, audioguider och annat. Författaren har gjort en del av sin undersökning i intervjuform, vilket på sätt och vis är fiffigt för det finns egentligen inget entydigt svar på frågan ”bra eller dåligt” vad text anbelangar. En av de intervjuade, Tore, konkluderar att han inte gillar förmedlingstexter i konstupställningar utan tycker att publiken ska ”förmedla

konsten till varandra”. Emellertid, konkluderar författaren, handlar ju text eller inte text till syvende och sist om social rättfärdighet. Hur elitistiska får kunstmuseerna vara?

Antologin *Museologer på museum* innehåller vissa små skavanker och några väl luftiga slutledningar och åsnebygggor, men det är roligt att masterstudenter får komma till tals, och essäerna är välskrivna och med tydlig vetgirig entusiasm. Ett välkommet tillskott i den nordiska museologiska litteraturen som vittnar om att ökad vikt läggs vid museologisk utbildning och forskning. Boken kan gott rekommenderas som kurslitteratur på grundutbildningar i museologi.

*Kerstin Smeds, professor i museologi
Umeå universitet
kerstin.smeds@umu.se*